การจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

THE HEALTH WALFARE PROVISION OF MONK IN LOENGNOKTHA DISTRICT YASOTHON PROVINCE

พระมหานัฐพล อิสฺสรธมฺโม/สดีวงค์
Pramahanatthaphon Itsaradhammo (Sadewong)
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya university RoiEt Buddhist college
E-mail: Pramahanatthaphon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ร่วมกันประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาระดับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร 2) วิเคราะห์สังคหวัตถุธรรมกับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และ3) ค้นหาและเสนอแนว ทางการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร รูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับกลุ่มประชากรซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จำนวน 357 รูป พร้อมทั้งวิจัยรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับการสัมภาษณ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมดจำนวน 12 รูป/คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา ส่วนเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ความคิดเห็นของพระภิกษุที่เข้ารับบริการด้านสุขภาพจากภาครัฐและภาคเอกชนในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ของสังคหวัตถุธรรม กับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3) แนวทางการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า พระสงฆ์ และสถานที่ให้การรักษาพยาบาลสามารถตอบโจทย์กันได้ตามพระธรรมวินัย โดยการให้บริการด้านสุขภาพเป็นไป ในแนวทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการน้ำ, ความยั่งยืน, เกษตรกรรม

The purpose of this research was to study the level of health welfare of monks in Loeng Nok Tha District, Yasothon Province by using quantitative and qualitative research methods. The study consisted of three steps as follows: 1) to study the level of welfare for monks' health welfare in Loeng Nok Tha District, Yasothon Province; 2) Analysis of Sangahavattham and 3) find and propose guidelines for the welfare of monks in Loeng Nok Tha District, Yasothon Province. Quantitative model (Quantitative Research) with a population of 357 monks in Loeng Nok Tha District, Yasothon Province, as well as qualitative research, an in-depth interview. with key informants by collecting data by way of distributing questionnaires to Interviews with all designated key informants totaling 12 figures/person. Use a qualitative data analysis method with content analysis. The quantitative part used descriptive analysis, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research were as follows: 1) The level of welfare for monks in Loeng Nok Tha District Yasothon Province. Opinions of monks receiving health services from the public and private sectors. In Loeng Nok Tha District, Yasothon Province, the overall picture is at a high level

2) The relationship of Sangahavatthamma the health welfare of monks in Loeng Nok Tha District, Yasothon Province was found to have a high level of positive correlation. has a statistical significance at the 0.01 level, thus accepting the hypothesis.

3) Guidelines for providing welfare for monks' health in Loeng Nok Tha District, Yasothon Province, found that monks and places of medical treatment can respond according to the rules and regulations. By providing health services in a better way.

Keywords: Water Management, Sustainability, Agriculture

1. บทนำ

"การพิจารณาสังขารว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา" เมื่อเกิดหลักธรรมคำสอนเป็นไปในแบบอย่างนี้ ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนในโลกล้วนเกิดมาแล้วต้องตาย ไม่สามารถหยุดวัฏจักรความเป็นไปในชีวิตได้ โดยมนุษย์ทุกชีวิตนั้น เมื่อเกิดมาก็แบกเอาความแก่ ความเจ็บ และความตายมาด้วย ถึงกระนั้นแม้มีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นก็ไม่ให้ปล่อยสังขารนั้นให้เป็นไปตามยถากรรม ต้องดูแลรักษาให้สังขารนั้นไม่เป็นทุกข์ เพราะเมื่อสังขารเป็นทุกข์ ใจย่อมเป็นทุกข์ไปด้วย พระพุทธองค์ทรงวางหลักการโดยการเริ่มต้นในหมู่พระสงฆ์ โดยให้พระสงฆ์นั้นดูแลกันเอง และทรงบัญญัติเป็นวัตรปฏิบัติ ดังปรากฏในอุปัชฌายวัตร สัทธิวิหาริกวัตรอาจาริยวัตร และอันเตวาสิกวัตร พระสงฆ์นั้นมีฐานะเป็น 2 อย่าง คือ การเป็นพลเมืองของรัฐโดยให้พระสงฆ์นั้นมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ แต่ในบางมาตราพระสงฆ์ก็ไม่สามารถกระทำได้ดังเช่น

การเลือกตั้ง การแสดงความคิดทัศนคติทางการเมืองและการไม่ได้รับสิทธิในการพิจารณาด้านกฎหมาย เป็นต้น การเป็นผู้แทนของศาสนาคือพระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติให้สมควรแก่สมณสารูป ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นการรักษาภาพพจน์ของความเป็นผู้มักน้อยสันโดษ

ในมติมหาเถรสมาคมก็ยังได้มีการหารือเรื่องการจัดการสุขภาวะของพระสงฆ์ทั้งประเทศ โดยได้วางมาตรฐานให้เกิดการดูแลพระสงฆ์ในสังคม ซึ่งในปัจจุบันพบว่า มีการออกพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ 2545 พระสงฆ์ก็ยังสามารถรักษาโรคได้ฟรี แต่มีเงื่อนไขว่าพระสงฆ์ต้องลงทะเบียนกับสถาน พยาบาลก่อน จากเดิมที่เคยรักษาในโรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศ พอให้ขึ้นทะเบียนก็เป็นการจำกัดสิทธิของพระสงฆ์ลงมา ในปัจจุบันมีโรงพยาบาลที่รักษาหรือให้สิทธิแก่พระสงฆ์โดยตรง การปกครองคณะสงฆ์ในระดับภาค จังหวัด และอำเภอ เจ้าคณะแต่ละลำดับชั้นได้แบ่งส่วนงานออกเป็นฝ่ายการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ รวมเรียกว่า “ฝ่ายการสาธารณูปการ” ตามมติมหาเถรสมาคม โดยให้รองเจ้าคณะตามลำดับชั้นนำงานไปปฏิบัติ ให้องค์กรที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งผู้ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ระดับชั้นเจ้าอาวาส และพระสงฆ์ภายในวัดคือเจ้าคณะตำบล หากมีพระภายในตำบลอาพาธ เจ้าคณะตำบลแจ้งให้สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ (ฝ่ายการสาธารณูปการ) และสำนักงานเจ้าคณะอำเภอก็ต้องแจ้งตามลำดับ เพื่อของบอุดหนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ซึ่งแต่ละครั้งไม่มีงบประมาณในการตกเบิก สิ่งที่พระสงฆ์ผู้อาพาธทำได้คือการเดินทางไปโรงพยาบาลด้วยตนเอง โรงพยาบาลก็ไม่มีนโยบายหรือแนวทางที่แน่นอน ในการกำหนดการปฏิบัติกับพระสงฆ์

กล่าวได้ว่าพระสงฆ์กับระบบหลักประกันสุขภาพ นับว่าเป็นโจทย์ใหญ่ที่ยังต้องการขับเคลื่อนอีกมาก สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดร.พระครูพิพิธสุตาทร จากเครือข่ายสังฆะเพื่อสังคม อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และกรรมการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ได้จัดสัมมนาในหัวข้อ “พระสงฆ์กับระบบหลักประกันสุขภาพ” เพื่อสะท้อนปัญหาด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ในระบบหลักประกันสุขภาพ และแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในอนาคตในประเด็นเรื่องการรับรู้และเข้าใจสิทธิการรักษาพยาบาลของพระสงฆ์ ก็กล่าวได้ว่าพระแทบไม่มีความรู้เกี่ยวกับระบบหลักประกันสุขภาพเลย เคยมีการสำรวจการรับรู้หน้าที่สิทธิของพระสงฆ์โดยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ในกลุ่มตัวอย่าง 897 รูป พบว่า มีเพียง 33% ที่รู้ว่าประเทศไทยมีระบบสวัสดิการรักษาพยาบาล และเมื่อถามว่าหลักประกันสุขภาพเป็นสิทธิตามกฎหมายหรือโครงการสงเคราะห์ ที่ผ่านมาได้มีการประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ซึ่งแนวคิดสำคัญของธรรมนูญคือ “ทางธรรมนำทางโลก” ประเด็นคือในอดีตที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพใด ๆ เกี่ยวกับพระสงฆ์ส่วนใหญ่หมอมีบทบาทนำแต่ธรรมนูญนี้ให้พระลุกขึ้นมาตระหนักในสุขภาพตนเองและมีบทบาทนำ บอกได้ว่าเรื่องไหนสอดคล้องกับพระธรรมวินัย

2. วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสังคหวัตถุธรรม กับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

3. กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษา ตำแหน่ง และหลักบริการด้านสุขภาพ ตัวแปรตาม คือ รูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพที่เหมาะสมแก่พระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา

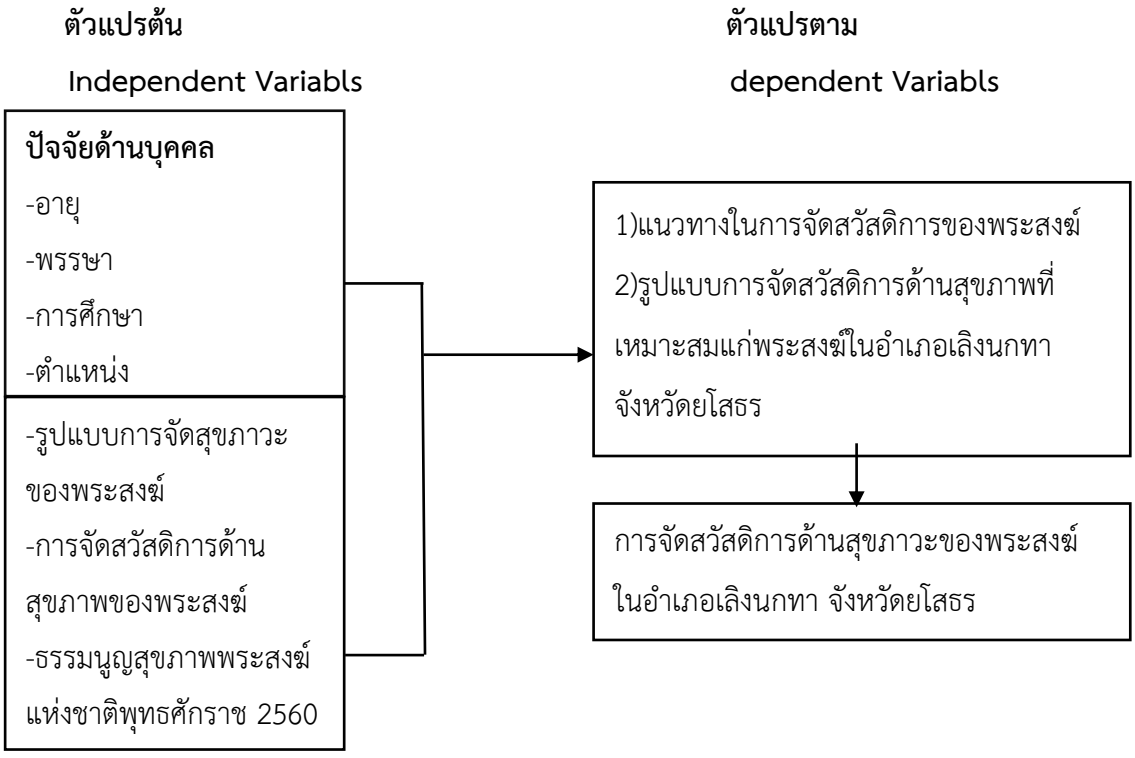

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการ

การศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกัน กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

การสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมดจำนวน 12 รูป/คน โดยโดยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร/นักวิชาการด้านศาสนา 2) ผู้บริหารระดับสูง 3) ผู้บริหารระดับกลาง 4) ระดับปฏิบัติงาน 5) นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ และ6) พระสงฆ์ที่เข้ารับบริการด้านสุขภาพ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ภายในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ปี พ.ศ.2564 จำนวน 357 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ภายในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเลิงนกทา ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) จากบุคลากรของคณะสงฆ์ภานใยอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จำนวน 189 รูป โดยการใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05

5. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูล วิจัยพระสงฆ์ผู้รับบริการด้านสุขภาพในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับพระสงฆ์ผู้รับบริการด้านสุขภาวะในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จำนวน 189 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบ ความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่ถูกต้องทั้งหมดจำนวน 189 ชุด

6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์การจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาความสัมพันธ์ของเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลจากแบบสอบถามระดับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษา และตำแหน่ง และส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพที่เหมาะสมกับพระสงฆ์ และการให้บริการด้านสุขภาพภายใต้ระเบียบธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560” มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Numerical Rating Scale) จำนวน ๕ ระดับ โดยคำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการศึกษา

1) ระดับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ความคิดเห็นของพระภิกษุที่เข้ารับบริการด้านสุขภาพจากภาครัฐและภาคเอกชน ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ของสังคหวัตถุธรรม กับการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3) แนวทางการจัดสวัสดิการด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่าพระสงฆ์และสถานที่ให้การรักษาพยาบาลสามารถตอบโจทย์กันได้ตามพระธรรมวินัย โดยการให้บริการด้านสุขภาพเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น

7. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรที่มีต่อสถานที่รับบริการด้านสุขภาพ

2) การศึกษาเชิงปฏิบัติการโดยให้มีสถานพยาบาลที่รับการรักษาพระสงฆ์โดยตรงได้เข้าร่วมเสนอผลงาน

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเลิงนกทา(ฝ่ายการปกครอง), จำนวนพระภิกษุ-สามเณร จำพรรษา ประจำปี 2564, อัดสำเนา.

มติมหาเถรสมาคม “การดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะครั้งที่ 07/2560 มติที่ 191/2560”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://mahathera.onab.go.th/index.php?url=mati&id=7466 ค้นคว้าเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2564.

ภาษาอังกฤษ

Taro Yamane, Statistics: An Introductory Analysis, (New York: Harper and Row Publications, 1973), p.727-737.